

Antanui Gailiui vertėjo darbas – didelė laimė

Balandžio 11-ąją kraštiečiai Antanas Gailius mini 70-ies metų sukaktį

„Vaikystė yra brangiausia – visi esam iš ten atėję. Labai džiaugiuosi, kad jurbarkiečiai mane pripažįsta, nes čia esu gimęs – Švendriškjuose, tiesiai virš Šilinės kalno. Bet kai man buvo 10–11 metų, tėvai grįžo į Raseinius, kur yra mano ne tik senelių, bet ir prosenelių kapai...“ – prisiminimais dalijosi Antanas Gailius, 2016 m. gegužės mėnesį drauge su Jurbarko krašto bibliotekininkais ir lietuvių kalbos mylėtojais švėsdamas Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dieną.

Antanas Gailius – vienas iš profesionaliausių Lietuvos vertėjų, verčiantis iš vokiečių ir olandų kalbų ir į šias kalbas. Išvertė nemažai Eriko Auerbacho, Štefano Cveigo, Johano Huizingo, Franco Kafkos, Teodoro Kramerio, Tomo Mano, Hertos Miuler, Frydricho Nyčės, Rainerio Marijos Rilkės, Frydricho Šilerio, Franco Timmermanso ir kitų Austrijos, Nyderlandų, Šveicarijos, Vokietijos autorių prozos, poezijos, filosofinių ir modernizmo klasikos kūrinių. Dalis autorių pavardžių jurbarkiškiams nėra gerai žinomos (arba visai nežinomos), bet ne vieno namų bibliotekoje yra vertėjo Antano Gailiaus išverstos knygos: „Dešimt austrų poetų“ (1993 m. už šią knygą vertėjui buvo paskirta Austrijos kultūros ministerijos premija), „Nyderlandų novelės“, „Daktaras Faustas“ ar „Juozapas Egipte“... O kur dar gausybė kraštiečio vertimų, publikuotų almanachuose, žurnaluose, laikraščiuose...

Tai yra tas vertėjas, kuris dažniausiai pats renkasi verstinus autorius, o ne siūlomus leidyklų. Bet tie vertimai labai reikalingi žmonėms, kurie nori ir mėgsta skaityti solidžią literatūrą. Antano Gailiaus proto ir rankų dėka dažniausiai lietuviškai prakalba labai svarbūs, prasmingi, filosofiški, tačiau nelengvai išverčiami ir, kaip pats autorius yra pasakęs, „sunkūs tekstai ir neatnešantys greitų pinigų“. „Lengvas darbas yra absoliučiai neįdomus, visi mes tą žinome. Visokių tekstų esu vertęs, man neįdomu, kai yra lengva. Darbas yra malonumas...“, „man malonu tokie darbai“, „didelė laimė, kad aš esu vertėjas“ – tai vis mūsų kraštiečio mintys apie savo darbą ir pašaukimą.

Prieš gerą dešimtmetį žurnalistės Audronės Meškauskaitės paklaustas, kas yra vertimas, Antanas Gailius atsakė: „Vertimas yra tikras literatūrinis darbas. Svarbu ne tai, ką papasakoji, o kaip tai padarai. Literatūros specifika slypi tame, ką gali su žodžiu padaryti. Versdamas remiesi autoriaus tekstu ir mėgini jo mintis persakyti jo stiliumi. Todėl vertėją galima vadinti savotišku imitatoriumi. Visi geri vertėjai stengiasi versti taip, kaip autorius rašė, tačiau savęs paslėpti neįmanoma. Žinoma, būna, kai sąmoningai norima nuo originalo nutolti. Tokio darbo vertimu jau nepavadinsi. Gal tik sekimu.“

Daugeliui atrodo, kad vertėjo darbas labai lengvas, nes tereikia puikiai mokėti dvi kalbas ir tekstas jau bus išverstas. O gal dar ir kompiuterinė programa gali padėti išversti. Deja, vertėjo darbo tikro sudėtingumo neįmanoma pajauti, nepabandžius tai padaryti...

Nejučiomis norisi prisiminti ir savo asmeninę patirtį, kai drauge su gimnazistais iš lotynų kalbos į lietuvių kalbą būdavo verčiama Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus ar Publijaus Kornelijaus Tacito kūryba, o ypač Gajaus Julijaus Cezario „Galų karo užrašai“... Atrodo, kad žodžiai žinomi arba žodynuose lengvai surandami, bet kur paslėpta svarbiausia sakinio mintis, kur esmė... Ar neteiks ieškoti visai naujo žodžio... Ar tikrai taip galvojo autorius... Ar skambu, ar yra prasmė, ar vertimo kalba parodo kūrėjo kalbėjimo manierą, ar nesugriauna lietuvių kalbos normų... Taigi, tie ar atima nemažai laiko, bet teksto vertimo darbe savo svarbumu yra lygiaverčiai kaip ir kalbos mokėjimas. Antanas Gailius yra labai reikšlus teksto vertimo kultūrai, originalo prasmės išsaugojimui, lietuvių kalbos taisyklingumui, todėl vienas iš svarbiausių jo darbo akcentų – „manęs netenkina kaip literato, jeigu tekstas yra prastai pasakytas“. Išsilavinimas, kitos tautos kultūros ir gyvenimo pažinimas, o dažnai ir profesionali nuojauta itin padeda vertėjui preciziškai perteikti kūrinio autoriaus mintis.

Mes galime pagrįstai didžiuotis, kad kraštiečiai Antanas Gailius yra vienintelis vertėjas, kuriam už literatūros klasikos vertimus ir kalbos profesionalumą 2008 m. paskirta Lietuvos nacionalinė meno ir kultūros premija. Tas poeto ir vertėjo profesionalumas bei kalbos skambumas daugelį metų žavi Jurbarko kalbininkus. Ir, tikjuosi – žavės bei skatins inicijuoti naujus susitikimus.

Baigęs vidurinę mokyklą Raseiniuose, Antanas Gailius Vilniaus universitete studijavo vokiečių kalbą ir literatūrą. Dirbo atsakingus vadybinius darbus „Vagos“ ir „Vyturio“ leidyklose, redagavo kultūros almanachą „Proskyna“ ir savaitraštį „Amžius“. Nemažai metų buvo Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Literatūros ir ekspertų komisijos pirmininkas, Tomo Mano kultūros centro kuratoriumo pirmininkas, yra Lietuvių P.E.N. centro, Lietuvos rašytojų sąjungos, Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos narys... Daugybė oficialių darbų neužgožė kūrėjo dvasios. Šalia vertimų ir straipsnių turime surikiuoti jo parašytus eilėraščių rinkinius „Peizažas su žmogumi“, „Sonetai“, „Šičia“, „Penkiapėdžio sugrižimas“, esė rinkinį „Pro mansardos langą“, pokalbių knyga „Taip, laimingas: Kardinolą Audrį Juozą Bačkį kalbina Antanas Gailius“... Savo kūryba ir kalbomis kraštiečiai stengiasi iškelti bendražmogiškas ir ypač krikščioniškas vertybes, nes tai, kaip vieno susitikimo Jurbarkę metu jis pasakė – „yra mano gyvenimo dalis“.

Už atliktą darbą įvertinimų gauta labai daug. Norisi pasidžiaugti, kad, be jau minėtų dviejų garbingų premijų, Antanas Gailius 2000 m. gavo Fondo „Į laisvę“ premiją, 2004 m. įvertintas „Metų vertėjo kūrėslu“, o 2005 m. apdovanotas Gedimino ordino Karininko kryžiumi.

Nedovanotina būtų, jeigu nepaminėčiau Gailių klaną ir jų premijos. Nuo 2011 metų Antanas Gailius, žmona Danutė ir jų vaikų Kotrynos, Gabrielės ir Bernardo šeimos – Gailių klanas (taip jie patys save pasivadino) – sugalvojo įsteigti premiją, kuri ne tik padėtų išlaikyti giminės artimą ryšį, bet ir atsirastų tradicija apdovanoti tuos žmones, kurie protingai vertina gyvenimo realybę. Kasmet Kovo 11-osios išvakarėse premija – diplomai ir sidabro medaliai – teikiama „už viešojo gyvenimo refleksijas, išreikštas žodžiais arba darbais ir siekiančias bendrojo gėrio“. Šias premijas gavo buvusi finansų ministrė Ingrida Šimonytė, pranciškonas Julius Sasnauskas, „Gustavo enciklopedijos“ kūrėjas Audrius Račkauskas, žurnalistė Rita Miliūtė, televizijos laidos „Dviracio žinios“ kūrėjai, poetas, muzikantas ir dramaturgas Gintaras Grajauskas bei kiti.

Išties, Antanas Gailius gana retas svečias Jurbarko krašte. Plati asmeninė ir visuomeninė veikla ne visada leidžia skirti laiko viskam. Tačiau labai smagu, kad, pirmą kartą prieš gerą dešimtmetį Lietuvių kalbos draugijos Jurbarko skyriaus pakviestas, vertėjas dabar vis dažniau apsilanko Jurbarkę ir susitinka su jurbarkiškais. Gražių bendrų sąsajų atsirado su teatralais. 2011 metais Vilniuje su gausiu Vilniaus jurbarkiškių būriu ir Antanas Gailius pamato Jurbarko kultūros centro Konstantino Glinskio teatro spektaklį „Elegija apie atsiskyrėlį Ignacą“.

O paskutinis labai malonus susitikimas Jurbarkę įvyko gana neseniai – 2019 m. vasario 26 d. Konstantino Glinskio teatras, prisijungdamas prie Lietuvių kalbos dienų minėjimo, visuomenei pristatė naują literatūrinį spektaklį pagal kraštiečio Antano Gailiaus sonetus „Camino vainikas“ iš eilėraščių knygos „Penkiapėdžio sugrižimas“. Režisierės Danutės Budrytės-Samienės sumanymas pranoko visus lūkesčius. Spektaklyje nepakartojamai jautriai ir taikliai perteikta poeto išsakyta krikščioniška dvasia ir skaidri viltis. O prieš spektaklį ir po jo įvyko labai nuoširdūs pokalbiai su pačiu sonetų autoriumi.

Nemažai daliai susirinkusiųjų tai buvo pirmas susitikimas su Antanu Gailiumi, kuris noriai papasakojo apie vertėjo darbą ir kalbos reikalus, apie ėjimą švento Jokūbo keliu, kuris paskatino parašyti garsiuosius sonetus... Taip ir vėl norisi pamatyti spektaklį, pasiklausyti svečio balso arba bent jau peržiūrėti žurnalistės Janinos Sabataitienės parengtą reportažą interneto programos „Youtube“ puslapyje <https://www.youtube.com/watch?v=3AQT2SaqkFM...>

„Čia dar ne galas. Dar tik vidurys. Nepabaigtos dar sielos avantiūros. Nepilnas dar širdies talpus korys...“ – viename iš savo eilėraščių yra kalbėjęs Antanas Gailius. Ši kartą (teatleidžia man poetas) labai noriu interpretuoti tas mintis savaip – gražios gyvenimo sukakties proga norisi nuoširdžiai pasveikinti kraštiečių ir tikėti, kad savo laimę – simbolinį kūrybos pažinimo ir dalinimo kitiems medų – dar labai ilgai jurbarkiškiems dalins poeto ir vertėjo „širdies talpus korys“.

Dokumentų ir viešųjų ryšių skyriaus vyriausiasis specialistas Antanas Gvildys

2021 m. balandžio mėn.
Jurbarkas